Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi Cilt: 11, No:1 (Yıl: 2012), s.1-24

AB'NİN NORMATİF KAPASİTE SORUNU, AKDENİZ İÇİN BİRLİK ve TÜRKİYE

Cemile Akça ATAÇ*

Özet

Genel kanının aksine, 2008 yılında 43 ülkenin katılımı ile Barselona Süreci'nin yeni ayağı olarak başlatılan Akdeniz için Birlik (AiB) henüz Avrupa Birliği (AB) ve Akdeniz'deki muhatapları için tam anlamıyla başarısızlıkla nihayetlenmiş değil. Akdeniz ülkelerinin bile gündeminden düşen, finansal açıdan Barselona Süreci'nin 2006-2013 bütçesindeki payı ile yetinmek zorunda olan ve toplantıları katılım azlığı nedeniyle üst üste ertelenen AiB'nin mevcut haliyle üyeleri için parlak bir gelecek vaat etmediği kesin. Ancak, AB'nin Akdeniz Politikası tartışmalarının yarattığı ilgisizlik, bıkkınlık ve güvensizlik duygularından arındırılmış içeriğe odaklı bir bakış açısı, AiB'den ümit kesilmemesi, bu girişimin bölgeye uyum ve istikrar adına somut başarılar getirebileceği üzerine daha özenli düşünmemizi sağlayacaktır. "Arap Baharı" sonucunda gerçekleşmesi öngörülen politik ve ekonomik dönüşümün de AiB'in önemini arttırması beklenmelidir. Bu çalışma, somut projeler aracılığı ile yaratılan faydanın ölçülebilmesi ilkesi üzerine kurulan AiB'nin, onbeş yıllık Barselona Süreci'ne gereksinim duyduğu taze kanı sağlama olasılığının AiB ülkeleri, dolayısıyla Türkiye tarafından göz ardı edilmemesi gerektiğini savunmaktadır. Bu bağlamda, AB'nin normatif aktörlük kapasitesine referansla AiB'nin içeriği, nitelikleri ve potansiyeline odaklanarak Türkiye'nin sürece, sürecin Türkiye'ye katkılarını değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Akdeniz için Birlik, Normatiflik, Barselona Süreci, Akdeniz Politikası*

Abstract

Despite the general impression, the Union for the Mediterranean (UfM), which was launched in 2008 as the newest phase of the Barcelona Process, has not yet completely failed for the European Union (EU) and its Mediterranean partners. The

* Yrd. Doç. Dr., Çankaya Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, Ankara

UfM, which underwhelms even the Mediterranean countries and suffers from lack of financial sources and absentism, hardly promises a bright future. Nevertheless, once one focuses rather on the content of this recent Mediterranean initiative of the EU, the dull picture changes. The transition expected consequent to the so-called "Arab Spring" will render the context of the UfM even more valuable. This study argues that the UfM in effect bears the potential to create tangible benefits through concrete projects that would contribute to the sustainable life in the Mediterranean. In doing so it adopts a normativist perspective and appeals to the EU, its Mediterranean partners, and particularly to Turkey to depoliticize the decision-making process of the UfM and establish full commitment to the Mediterranean sustainability.

Key Words: *Union for the Mediterranean, Normativism, Barcelona Process, Mediterranean Politics*

Giriş

2008 yılında 43 ülkenin katılımı ile Barselona Süreci'nin yeni ayağı olarak başlatılan Akdeniz için Birlik (AiB) henüz Avrupa Birliği (AB) ve Akdeniz'deki muhatapları için tam anlamıyla başarısızlıkla nihayetlenmiş değil. Akdeniz ülkelerinin bile gündeminden düşen, finansal açıdan Barselona Süreci'nin 2006-2013 bütçesindeki payı ile yetinmek zorunda olan ve toplantıları katılım azlığı nedeniyle üst üste ertelenen AiB'nin mevcut haliyle üyeleri için parlak bir gelecek vaat etmediği kesin. Ancak, AB'nin Akdeniz Politikası tartışmalarının yarattığı ilgisizlik, bıkkınlık ve güvensizlik duygularından arındırılmış bir bakış açısı, AiB'nin çıkmamış canından ümit kesilmemesini ve bu girişimin bölgeye uyum ve istikrar adına somut başarılar getirebileceği üzerine daha özenli düşünmemizi sağlayabilir. "Arap Baharı" sonucunda gerçekleşmesi öngörülen politik ve ekonomik dönüşümün de AiB'in önemini arttırması beklenmelidir. Bu çalışma, somut projeler aracılığı ile yaratılan faydanın ölçülebilmesi ilkesi üzerine kurulan AiB'nin, onbeş yıllık Barselona Süreci'ne gereksinim duyduğu taze kanı sağlama olasılığının AiB ülkeleri, dolayısıyla Türkiye tarafından göz ardı edilmemesi gerektiğini savunuyor.

AB'nin kurumsal düzeyde ve söylem olarak kendini nasıl tanımladığına yönelik araştırmalarda sıklıkla karşımıza çıkan 'normatif güç' kavramı, AB'nin politka uygulama başarılarını ölçme kriteri olarak giderek daha büyük bir geçerlilik kazanıyor. Bu bağlamda, AiB'nin Avrupa'nın normatif kapasitesi için ne anlama geldiğinin incelenmesi konuya daha anlamlı bir bütünlük kazandıracaktır. Bu makale, AB'nin normatif aktörlük kapasitesine referansla AiB'nin içeriği, nitelikleri ve potansiyeline odaklanarak Türkiye'nin sürece, sürecin Türkiye'ye katkılarını değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bunu yaparken, Avrupa'nın normatifliği tartışmalarına, Barselona Süreci'nin tıkanma nedenlerine, AiB'nin eksiklerine rağmen AB'nin Akdeniz Politikası'nda nasıl bir boşluk doldurabileceğine ve AB'nin normatif aktörlük kapasitesinin bu girişimin başarı veya başarısızlığından nasıl etkilenebileceğine, Türkiye'nin özellikle yenilenebilir enerji seçeneklerini değerlendirmesi gereğine değinecektir.

Normatiflik ve AB

Ian Manners, 2002 yılında AB'nin var olma nedenini tanımlarken "normatif güç" terimini kullandığında AB, uluslararası sistemde giderek normatif etiğin somutlaştığı bir örnek olarak algılanmaya başlamıştı.[1] *Acquis communautaire*, kurumsallık ve söylem aracılığıyla oluşturmaya çalıştığı etik ve normatif çerçeve dahilinde AB, askeri varlığın sert gücünü değil, norm ve değerlerin gücünden gelen yumuşak bir liderliği hedeflemişti. Her ne kadar Manners 2006 yılında, AB'nin Ortak Dış ve Güvenlik Politikası kapsamındaki askeri varlığını güçlendirme girişimleri ışığında bu savını yeniden gözden geçirmiş olsa da, AB'nin normatiflik vurgusu küresel bir kullanım kazanma yoluna girmişti.[2] Devam niteliği taşıyan diğer bir makalesinde Manners, Avrupa normatif gücünü AB'nin "dünya politikasını norm, standart ve talimatlarını devlet merkezli sabit beklentilerden uzağa" taşımadaki başarısına dayandırdı. Bu şekilde AB, "dünya politikasında geçerli olan normal" tanımını iyi anlamda değiştirmiş oluyor.[3] 50. yaşını henüz kutlamış olan AB'nin normalin dünya politikasında var olan tanımlarını dönüştürme kapasitesi, gerçekten de takdiri hak ediyor. Bu başarı aynı zamanda, AB kurumları ve üye devletlerin, Avrupa'nın bir "iyilik gücü"nü temsil ettiği düşüncesine de iyiden iyiye ısınmasına neden olmuştur.[4]

AB Konseyi'nin hükümetlerarası ve Avrupa Komisyonu'nun supranasyonel yapısı tarafından yaratılan kurumsal ve söylemsel çerçeve, serbest ticaret, iyi yönetişim, demokrasi, hukukun üstünlüğü ve insan haklarına saygı aracılığıyla normatif olarak tanımlanan Avrupalılık anlayışının bel kemiğini oluşturmuştur. Genel olarak dış politikasının, özel olarak genişleme ve komşuluk politikalarının tasarımında AB, kendi norm ve değerleri ile uyumu, karşı taraf ile olan dış ilişkilerini geliştirmenin ön şartı kıldı. AB, başlıca çatışma yöntemi, barış yapılandırması ve sürdürülebilir kalkınma girişimleri ve müzakere araçları olarak norm temelli bir varlık geliştirmiş ve böylece kendini diğer küresel aktörlerden ayrılaştırmıştır. Bazı akademisyenlere göre de "kategorileştirilmeye meydan okuyan yeni çeşit bir uluslararası aktör" olmuştur.[5]

Ne var ki, AB şimdilik sadece retorik düzeyde bir normatifliğe sahip gibi gözüküyor ve kendisine ait bu normatiflik izlenimi AB'nin dış algılamalarıyla pek de örtüşmüyor. Baskın bir askeri varlığın eksikliği, küresel bir normatif güç olmaya dair izlenimi her zaman doğrulamıyor. İyi yönetilen, dengeli ve istikrarlı normatiflik, küresel düzeyde, çatışma halindeki aktörlerin uzlaşabileceği adil bir platform sunabilecek eşsiz değerde bir kalitedir. Bu nedenle ve kendi iddialı söylemini hak etmek için AB,

---

[1] Ian Manners, "Normative Power Europe: A Contradiction in terms?", **Journal of Common Market Studies**, 2002, Cilt 40 No. 2, s. 235-58.
[2] Ian Manners, "Normative Power Europe Reconsidered: Beyond the Crossroads", **Journal of European Public Policy**, Cilt 13, No: 12, 2006, s. 182-199.
[3] Ian Manners, "The Normative Ethics of the European Union", **International Affairs**, Cilt: 84, No.1, 2008, s. 45.
[4] Thomas Diez, "Constructing the Self and Changing Others: Reconsidering 'Normative Power Europe'", **Millennium: Journal of International Studies**, Cilt: 33 No.3, 2005, s. 620.
[5] Charlotte Bretherton ve John Vogler, **The European Union as a Global Actor,** Londra ve New York, Routledge, 2006, s. 22.

normatifliğe kendi kendine talip olmamalı, onun yerine mevcut aksak normatif kapasitesini iyileştirmek için çalışmalıdır. AB'nin normatif özelliklerini açıklama ve tanımlama girişimlerinde Manners, normatifliğin sürdürülebilirliğinin normatifliğe "muhatap olan aktörlerin" algılamalarına bağlı olduğunu vurgular.[6] Eğer normatif güç muhatapları tarafından doğrulanmazsa, bu gücün meşruiyet sorunu ortaya çıkmaktadır.

Normatif bir güç tarafından girişilen eylem, Esther Barbé ve Elisabeth Johansson-Nognés'in tanımına göre, "mutlaka öznel, ilişkilere bağlı ve yoruma açık" olacaktır.[7] Bu bağlamda normatiflik, bölgesel veya küresel, dış onay gerektirmektedir. Böyle bir doğrulamanın yokluğunda normatiflik, "analitik bir kategori" gibi genel kabul gören bir olgu olmayacaktır. AB'nin normatifliği üzerine tartışmalara katkıda bulunan Thomas Diez, politikada normatiflik iddialarının, "normların etkisinin diğer faktörlerden ayrı olarak ampirik olarak ölçülme olasılığı" ile ilişkili olduğunu savunmaktadır.[8] Bir eylemin normatif etkisini hesaplama olasılığının bulunmadığı durumlarda normatiflik, söz konusu eyleme muhatap aktörlerin onaylamasına muhtaçtır.

Yukarıda sayılan nedenlerden dolayı Avrupa Çalışmaları'nda AB'nin normatif rolü, son derece tartışmalı bir husus olarak ortaya çıkar. Bu hususta aday veya komşu ülkeler arasında da çoğu zaman görüş birliği yoktur. Örneğin, Dünya Ticaret Örgütü bünyesindeki üçüncü ülkelerin AB algılamaları çok sorunludur. AB'nin Brezilya, Hindistan ve Güney Afrika'da nasıl algılandığını inceleyen Lorenzo Fioramonti ve Arli Poletti, Avrupa'nın ticaret, yatırım ve demokrasi alanlarındaki normatifliğinin "oldukça tartışmalı, çok yönlü ve çoğunlukla istikrarsız" olarak algılandığına dikkat çekiyorlar.[9] Bu çıkarım da AB'nin dışarıda nasıl algılandığının AB'nin kendi imgesiyle çeliştiğinin diğer bir göstergesi olarak kabul edilmelidir. AB'nin normatiflik iddialarının AiB çerçevesinde de ne kadar sorunlu olduğu ileride tartışılacaktır.

Normatiflik, yayılmak istenen normların evrensel değer olarak görüldüğü varsayımına dayanır. Normatifliğin eleştirisinde ise evrenselliğe dayalı bu varsayım, normların yapay, ulusal, yasal ve kültürel olarak inşa edildikleri gerekçesi ile kabul görmez.[10] AB'nin yaymak istediği normlar da evrensel yerine kısmi oldukları gerekçesi ile benzer eleştirilere konu olmuştur. AB'nin kendi sınırlarının dışında normatif bir güç olarak algılanmamasının başlıca nedenlerinden bir tanesi, Avrupa normlarının evrenselliğine yönelik duyulan şüphedir. AiB örneğinde göreceğimiz gibi, AB'nin dış politika uygulamalarındaki normatif istikrarsızlık, bu politikanın muhataplarının güvensizlik ve şüphe duygularını beslemektedir. AB'nin normatif kapasitesini yükseltebilmek için normatif üzerine çalışan uzmanlar, normların evrenselliğini artırmak için çalışmalı ve AB politika yapıcıları, normatif politikaların sürekli ve istikrarlı uygulanmalarını sağlamalıdır. Bu çerçevede, Diez'in Avrupa norm ve

[6] Manners, "Normative Ethics of the EU", s. 46.
[7] Esther Barbé ve Elisabeth Johansson-Nognés, "The EU as Modest 'Force for Good': the European Neighbourhood Policy", **International Affairs**, Cilt: 84, No. 1, 2008, s. 83.
[8] Diez, "Constructing the Self and Changing Others," s. 616.
[9] Lorenzo Fioramonti ve Arli Poletti, "Facing the Giant: Southern Perspectives on the European Union," **Third World Quarterly**, Cilt: 29 No. 1, 2008, s.17.
[10] Stephen Turner, **Explaining the Normative**, Cambridge, Polity Press, 2010, s. 181-88.

değerlerini "çelişkilerin sergilenmesi suretiyle sürekli dekonstrüksiyona" tabi tutulması önerisi dikkate değerdir. Böyle bir yaklaşım "normatif gücü" gerçekten de "Avrupa'nın ne olduğu ve diğerlerinin ne olması gerektiğini bildiğini iddia eden, kendini beğenmiş bir mesih projesi olmaktan"[11] kurtarabilecektir.

Dış onayın eksikliğinin yanı sıra, AB'nin normatifliğinin hala tam geçerlilik kazanamama nedenlerinden bir tanesi de, AB'nin uluslararası sistemdeki normatif varlığının emsalsiz olduğu savının sağlamlıktan yoksun olmasıdır. Avrupa normatifliğinin kendini başlangıçta Amerikan dış politikasının karşı tezi olarak takdim ettiğini göz önünde bulundursak, AB'nin normatifliğinin emsalsizliği Washington'un askeri 'sert' gücünün devam etmesine bağlıdır. 11 Eylül sonrası Amerikan dış politikası ve özellikle Irak'ın işgali, AB'nin kendi kimliğini Avrupa norm ve değerleri ile olduğu kadar ABD'nin askeri gücünün zıddı bir güç olduğu vurgusu ile de kurmuştur. Ne var ki, her ne kadar AB normatif bir aktör olarak emsalsizliğini ABD'nin sert gücü ile tezat kurarak ortaya koymuşsa da örneğin Helen Sjursen hem AB'nin normatifliğini ve emsalsizliğini hem de ABD'nin normatif olmadığını sorgulamıştır.[12]

Bir uluslararası aktörün normatiflik iddiası temel olarak iki zaaftan muzdariptir. Bu zaaflardan birincisi, ulusal veya AB'nin durumunda ulusal ve supranasyonel çıkarların norm temelli dış politika uygulamalarını baltalama olasılığıdır. Normatif olmayı hedefleyen bir uluslararası aktör, Diez'in öne sürdüğü "normların çıkarlara karşı" olduğu durumu mutlaka tecrübe edecektir.[13] AB'nin normatif politikalarının etkinliği üye ülkelerin bu politikalara yapacağı katkı ile sınırlı olacaktır. Üye ülkelerin yeterli katkıda bulunmadığı durumlarda normatifliğin yaşamasına olanak yoktur. Normatif kurumsallık, üye ülkelerin kendi çeşitlilik gösteren çıkarlarına rağmen normlara sarsılmaz bir bağlılık göstereceğini varsayar.[14] Bir taraftan, serbest ticaret, küresel ısınmaya karşı mücadele ve genişleme konularında üye ülkeler, norm yayılması adına Avrupa tarihinde benzeri görülmemiş bir uyum göstermiştir. Diğer taraftan, dış politika uygulamalarında normların gereğini yapmadaki isteksizliklerine dünya kamuoyu çok kere şahit olmuştur. 'Norm temelli' ile 'çıkar temelli' arasındaki rekabet devam ettiği sürece AB'nin normatifliği sorunlu ve güvenilmez olacaktır.

Normatif aktörün aşması gereken ikinci zaaf ise normatif bir eylemin ardından arzu edilen sonucu elde etme kapasitesizliğidir. Mevcut uluslararası sistem bir eylemin sonuçlarını nesnel biçimde ölçecek bir ideal gözlemcinin varlığından mahrumdur. Bu nedenle, eylemin sonuçlarının normatif niteliği konusundaki karar, eyleme muhtap olan aktörlerin verdiği hükümle bağlantılı olacaktır. Manners, Elizabeth Anscombe'un sonuççuluk teorisine dayanarak, eğer AB'nin normatif gücünü anlamaya çalışırken sonuççuluk yaklaşımını benimseyeceksek o zaman "AB'nin eylemlerini ve bu

[11] Diez, "Constructing the Self and Changing Others", 636-7.
[12] Helen Sjursen, "The EU as a 'Normative' Power: How can this be?", **Journal of European Public Policy**, Cilt: 13. No. 2, 2006, s. 240. Ayrıca Diez, "Constructing the Self and Changing Others", s. 616 ve 635.
[13] Diez, "Constructing the Self and Changing Others", s. 624-26.
[14] Daniel C. Thomas, "Explaining the Negotiation of EU Foreign Policy: Normative Institutionalism and Alternative Approaches", **International Politics**, Cilt 46, No: 4, 2009, s. 343.

eylemlerin başkaları için doğurduğu sonuçları analiz etmenin" elzem olduğunu söylüyor.[15] Bu makale de, "amaca ulaşmada her yol mübahtır" benzeri aşırı ve uç yorumları da bulunan sonuçculuk etiğine çok da hak vermeden bir eylemin hedeflenen sonucu doğurmada başarısız olmasının o eylemin normatif kalitesini düşürdüğünü savunuyor.

AB'nin sonuç odaklı değerlendirmelerinin çoğunda neden başarısız olduğunu açıklarken Mathias Albert ve arkadaşlarının AB'nin "tekil, bütüncül bir aktör" olmadığı veya daha ziyade "kurumsal ve söylemsel bir çerçeve içindeki bir dizi aktörler"den oluştuğu vurgusunu göz önüne almakta fayda var.[16] Ne var ki, AB'nin resmi belgeleri AB'nin küresel aktörlükte ısrarlı ve "küresel güvenlikte sorumluluk paylaşmaya hazır"[17] olduğunun altını çiziyor. Şüphesiz ki AB, hedeflenen sonuçların elde edilemediği politika uygulamaları ile uluslararası platforma çıkmaya devam ettiği sürece, talip olduğu küresel aktörlük mertebesine ulaşamayacak. Bu nedenle, istediği sonuçları elde edebilmek için de tekil, bütüncül olmayan yapısının yarattığı zaafları ivedilikle gidermek durumunda. Giderip gidermediğini anlamak, AB'nin normatifliğine şahitlik edebilmek için de, Manners'ın Pheng Cheah ve Bruce Robbins'ten ödünç aldığı kozmopolitik yaklaşım, yani girişilen eylemin sonuçlarının "insanları hayatlarının mevcut koşulları içinde erkli kılması"[18] ölçüt olarak alınabilir. Bu çerçevede, eğer AB bir politika uygulaması sonucunda uygulamanın muhataplarını hayatlarının mevcut koşulları içinde erkli (empowered) kılmayı başaramıyorsa, o zaman küresel aktörlüğü ve normatifliği sorunlu olmaya devam edecektir.

AiB, kendisine yakıştırılan olumsuz ve cesaret kırıcı söyleme rağmen, AB'nin sonuç almakta başarısız, ulusal çıkarların gölgesinde kalmış sorunlu normatifliğine yapıcı bir katkıda bulunma potansiyeline sahiptir. AiB'nin aşağıda anlatılacağı gibi somut projelere odaklanmış olması, sürdürülebilir kalkınma, iklim değişikliği ile mücadele, yenilenebilir enerji, uyuşmazlıkların giderilmesi ve hoşgörünün hakim kılınması gibi konularda istenilen sonuçlara ulaşılmasını sağlayabilir. Dolayısıyla AiB kağıt üzerinde, somut projelerin hedef kitlesindeki insanları hayatlarının mevcut koşulları içinde erkli kılmayı başarabileceğini düşündürüyor. Üstelik, somut projelerin elle tutulup gözle görülür sonuçları, AB'nin küresel normatif bir aktör olarak algılanmasına da katkıda bulunacaktır. Bu potansiyelin gerçek kılınmasındaki en önemli ön şart, üye ülkelerin AB'nin kurumsal ve söylemsel çerçevesine, normatifliğin "kabul edilebilir bir alternatifinin"[19] olmadığı inancıyla destek vermesidir. Gelecek bölümde,

---

[15] Manners, 'Normative Ethics of the EU,' 58.

[16] Mathias Albert et al, "The Transformative Power of Integration: Conceptualising Border Conflicts", Thomas Diez et al, (der) **The European Union and Border Conflicts: The Power of Integraton and Association,** Cambridge, Cambridge University Press, 2008, 28.

[17] "European Council's Action Plan for Civilian Aspects of ESDP", 17-18 Haziran 2004, http://ec.europa.eu/councils/bx20040617/index_en.htm, (27 Ağustos 2010)

[18] Manners, "Normative Ethics of the EU", s. 47. Daha fazla bilgi için Pheng Cheah ve Bruce Robbins (der.) **Cosmopolitics: Thinking and Feeling Beyond the Nation**, Minneapolis, University of Press, 1998.

[19] Turner, **Explaining the Normative**, 184.

AiB'nin normatif potansiyelinin doğru yönetilmesi durumunda AB'nin dış algılanmalarına nasıl olumlu bir katkıda bulunabileceği tartışılacaktır.

Neden AiB?

Akdeniz'i ıslah etmek tarihin hiçbir döneminde kolay bir iş olmamıştır. Sorunlu ve çatışmalı siyasi geçmişi, her zaman mülayim olmayan iklimi, iki yakasındaki gelir eşitsizliği, zeytin ve şarap imgeli romantik Akdeniz hayali ile pek örtüşmez. Bağımsızlık savaşları, askeri darbeler, toprak işgalleri ve dini-etnik çatışmalara göğüs geren Akdeniz, 1945-1998 yılları arasında dünyanın "çatışmaya en müsait" bölgelerinden biri olmuştu.[20] Bugün ordular arasındaki zaman zaman ölümcülleşen sıcak karşılaşmalar ve düşman komşular arasındaki ciddi çatışmaların yanı sıra Akdeniz aynı zamanda, her geçen an giderek vahimleşen yasadışı göç, çevre kötüleşmesi, temiz enerji mahrumiyeti ve kirli su sorunlarından da muzdariptir.

1989 yılındaki Yenilenmiş Akdeniz Politikası'na kadar AB, Akdeniz'e olan ilgisini, Küresel Akdeniz Politikası dahilinde ikili anlaşmalar çerçevesinde uygulamaya döktü. Üzerinde yoğunlaşılan sorunlu alanlar arasında tercihli ticaret, finansal ve ekonomik işbirliği ve göç bulunuyordu.[21] Avro-Akdeniz Ortaklığı'nın, doğal ve konjonktürel olarak sonradan ortaya çıkan sorunlara ek olarak bu yukarıda bahsi geçen sorunlara halen çözüm aradığı göz önüne alındığında etkili Akdeniz politikalarının uygulanmasının aslında ne kadar güç olduğu ortaya çıkacaktır. İç içe geçmiş çok katmanlı uyumluluk ve uyumsuzluk ağlarının yarattığı karmaşada ne kadar az ilerleme kaydedilebileceği aşikardır. Akdeniz'de Güvenlik ve İşbirliği Konferansı, parlamenter toplantılar, Diyalog ve İşbirliği için Akdeniz Forumu gibi girişimlerin nasıl aksadığı yahut başarısızlığa uğradığı bunun ispatı sayılmalıdır. Yine de, her ne kadar başarısız girişim sayısı yüksekse de, 1995 yılında başlatılan Barselona Süreci'nin şekillenmesinde bu başarısızlıklardan duyulan memnuniyetsizliğin ve alınan derslerin payı büyük olmuştur.

Barselona Süreci, AB'nin görünür bir şekilde Doğu Avrupa'ya odaklanan bölgesel işbirliğine bir denge ve Akdeniz'in kadim sorunlarına bundan böyle artık Avro-Akdeniz Ortaklığı çerçevesinde bir çözüm getirmek için tasarlandı. Ne var ki, Barselona Süreci de çatışmadan kaçınma, politik diyalog, karşılıklı ekonomik bağımlılık, serbest ticaret alanı, ekonomik ve ekolojik sürdürülebilirlik, şehir eşleşmeleri, öğrenci değişimleri dosyaları altında hantallaştı ve çözüm üretme kapasitesini kısa sürede tüketti. Bu dosya yoğunluğunun hedeflediği esas başarı, askeri ve politik amaçlı güven önlemlerinin, ekonomik, ekolojik ve sosyal amaçlı ortaklık inşa etme önlemlerinin ve kültürel amaçlı hoşgörü inşa etme önlemlerinin özlemle beklenen sonuçlarının artık gözle görülür hale gelmesiydi. Bu bağlamda 2000 yılında yürürlüğe giren Avrupa Komşuluk Politikası, Barselona Süreci ile paylaştığı üye ülkeler ve konu başlıkları bünyesinde Akdeniz'e

[20] Hans Günter Brauch et al, "Introduction: Euro-Mediterranean Partnership for the 21st Century", Brauch et al (der.), Euro-Mediterranean Partnership for the 21st Century, Londra, MacMillan, 2000, s. 12.

[21] "The Euro-Mediterranean Partnership/Barcelona Process", http://www.eu-ldc.org/themes/regionalfocus/regfocus_policy7.php, (27 Ağustos 2010)

önemli bir destek sundu. Ne var ki, AB'nin 1995 yılından itibaren yoğunlaşan ve karmaşıklaşan Akdeniz ilgisi henüz, Avrupa normatifliği adına somut bir başarı sergileyememiştir. Bunda Michelle Pace'in son derece yerinde sözleriyle, "AB'nin Akdeniz'in neyi temsil ettiği konusunda net bir fikrinin"[22] olmamasının payı büyüktür. Bugün aynı kafa karışıklığının AiB algılamalarını da muğlak hale getirdiğini söylemek yanlış olmaz.

Bu çalışma, Komşuluk Politikası ile tazelenmiş Barselona Süreci'nin verdiği olumsuz izlenimin aksine AiB'yi 'başarısız' kategorisinde değerlendirmemektedir. Avro-Akdeniz projesine uzun vadede bakılacak olursa, Avrupa Komisyonu'nun ve Avrupa Yatırım Bankası'nın bir bölgesel politkaya benzeri görülmemiş bir yoğunlukla dahil oldukları fark edilecektir.[23] Yine de öncelikle eksikliklere odaklanılırsa Barselona Süreci, Güney Akdeniz piyasalarına yapısal dinamizm getirmeyi, kronik işsizlik, fakirlik ve iklim değişikliğine çare olmayı başaramamıştır. Üstelik, serbest ticaret ve politik dönüşüm ile ilgili ortaklık anlaşmalarının karmaşasına eşlik eden, daha esnek temelli işbirliği anlaşmaları ve 27 AB ülkesi ile 11 ortak ülke arasında Avrupa Komisyonu'nun himayesinde bir düzineden fazla konu başlığında gerçekleştirilen sayısız anlaşma, Barselona Süreci'ni "havaleli ve bürokratik"[24] kıldı. İkili ve çoklu sayısız toplantı ve başka uluslararası oluşumların parlamenter oturumlarıyla çakışan Akdeniz Parlamenterler Biriği oturumları ancak Akdeniz kamuoyunu pek de heyecanlandırmayan sonuçlar doğurabildi. Gönüllülük esası ile işleyen 5 Magrep ve 5 AB ülkesinden oluşan Diyalog 5+5 gibi daha az kalabalık işbirliği ağları ise gayriresmi tavsiye kararlarına imza atmaktan öteye gidemedi ve verimsiz oldu.

Barselona Süreci'nin eksiklikleri ve doğurduğu verimsiz sonuçlar, katılımcı ülkelerin sürece katkılarını kısıtlı ve ikinci derecede tutmaları ve kendi içsel dinamiklerini rahatsız edecek dönüşüm politikalarına yönelik bağlayıcı karar almaktan kaçınmalarından kaynaklanmaktadır.[25] AB üyesi ülkeler ile AB üyesi olmayan Akdeniz ülkelerindeki ticari piyasaların, finansal kurumların ve yasamanın yakınlaştırılması çalışmaları Avro-Akdeniz Ortaklığı'nı serbest ticaret alanı kurulmasının eşiğine getirmiştir. Katılımcı ülkelerin çıkarlarının ekonomik bütünleşme ve piyasaların eşleştirilmesi ile uyumlu olması bu alandaki işbirliğini diğer alanlara kıyasla daha kolay geliştirmiştir. Ancak ticaret alanında bile AB'nin Güney Akdeniz ülkelerinin mukayeseli üstünlük sahibi olduğu bazı tarım ürünlerinin ithalatına sınırlamalar getirmiş olması gibi sorunlar mevcuttur.[26] AB'nin resmi söyleminde aksini iddia etmesine rağmen, yasadışı göç, genç işsizliği, çevre kirliliği ve çatışma çözme uygulamaları gibi

[22] Michelle Pace, "The Ugly Duckling of Europe: The Mediterranean in the Foreign Policy of the European Union", **Journal of European Area Studies**, Cilt: 10, No:2, 2002, s. 195.
[23] Georges Corm, "Foire d'Empoigne Autour de la Méditerranée", **Le Monde Diplomatique**, Temmuz 2008, www.monde-diplomatique.fr/2008/07/CORM/16060, (27 Ağustos 2010)
[24] Michael Emerson, "Making Sense of Sarkozy's Union for the Mediterranean", **CEPS (Centre for European Policy Studies) Policy Brief No: 155**, Mart 2008, http://shop.ceps.eu/BookDetail.php?item_id=1624, s. 5-6 (27 Ağustos 2010).
[25] Emerson, "Making Sense", s. 11.
[26] Corm, "Forie d'Empoigne" ve Emerson, "Making Sense", s. 4.

hassas meselelerde katılımcı üyelerin katkıları çok sınırlı kalmaktadır. Örneğin Magrep bölgesi tek başına ele alındığında, çoğunluğu 35 yaşaltı erkeklerden oluşan 85 milyonluk bir nüfus söz konusu oluyor.[27] Verimli sonuçlar doğuran bir istihdam ve göç rejimi bu insanları, hayatlarının mevcut koşulları içerisinde erkli kılabilirdi ama 15 yıllık Barselona Süreci böyle bir güçlendirme yaratamadı. Onun yerine AB ülkeleri, tabii ki anlaşılabilir nedenlerle, istihdam piyasalarını çalışma ve oturma izni veya vize başvuruları kısıtlamaları ile koruma altına aldı. Böylece Akdeniz'in güney kıyısı AB ile ortaklıklarına yabancılaştı.

Doğu Avrupa'nın Sovyet blokunun çökmesinden bu yana gerçekleştirdiği dönüşüm, AB çıkarları ile AB politikalarına muhatap olan aktörlerin çıkarlarının örtüşmesi durumunda ne kadar etkili politika uygulamalarının ortaya çıkacağını gözler önüne sermesi adına anlamlıdır. Bu çıkar örtüşmesinde Doğu Avrupa'nın AB'nin merkezine olan coğrafi yakınlığının önemli bir rol oynadığı da göz önüne alınmalıdır. Ayrıca tam üyelik perspektifi verilirken Doğu Avrupa ülkelerinin hiçbiri Arap-İsrail veya Kıbrıs sorunu benzeri bir çatışmayı içlerinde barındırmıyordu. Halbuki Akdeniz'in politik ve sosyo-ekonomik sorunları, AB'nin politika yapma ve uygulama kapasitesine ciddi sekte vuran güçlükleri ve çelişkileri içermektedir. Eğer durum böyleyse, Akdeniz AB'nin kalkınma, işbirliği ve barış adına somut sonuçlar elde etmesini engelleyen bir karmaşaysa, o zaman AB'nin Akdeniz politikalarını ilerletmeye çalışması yerine bunlardan vazgeçmesi daha akıllıca olmayacak mıdır? Bölgede mevcut olmak ama bölgenin süregiden kadim sorunlarına çözüm üretmemek AB'nin küresel bir normatif aktör olarak algılanmasına ölümcül bir darbe vurmaz mı?

Elbette ki AB'nin Akdenizli üyeleri ile AB üyesi olmayan Akdeniz ülkeleri arasındaki tarihi, kültürel ve ticari bağlar, AB'nin bölgeyi terk etmeyecek olmasının garantisidir. O halde, Avrupa normatifçiliğine samimi olarak gönül vermiş olanlar, AB'nin Almanya, Avusturya, Polonya gibi Akdenizli olmayan üyelerini Akdeniz'in yoksulluk, sürdürülebilir kalkınma, temiz su, yenilenebilir enerji ve barışçıl varoluş gibi sorunlarına eğilmenin Fransa, İtalya ve İspanya'nın bencil akraba ilişkilerini finanse etmek anlamına gelmeyeceğine ikna etmek zorundadırlar. AB değer ve normları Akdeniz'de kök salarsa bundan faydalanacak olan sadece Güney Avrupa olmayacaktır. Bu arada AB'nin Akdeniz politikalarının AB üyesi olmayan Akdeniz ülkelerinde nasıl algılandığı da oldukça sorunludur. AB'nin Akdeniz politkaları onların gözünde Akdeniz'i "Avrupa için belirli bir işe yararlık" kazandırıncaya kadar bitip tükenmek bilmeden "yeniden tanımlama, organize ve idare etme" ve "dönüştürme" çabalarından başka bir şey değil.[28] Diğer bir deyişle, Avro-Akdeniz politikasının muhatabı olan aktörler, AB'nin uygulamalarının gerçekten onların ihtiyaçlarını göz önüne aldığına inanmakta güçlük çekmekteler. Bu olgu, AB'nin iletişim gücünü zayıflatan bir kötü idare ve yanlış tanıtım örneği olmasının yanı sıra Avrupa normatifçiliğini zayıflatan bir unsurdur.

---

[27] Marina Mielczarek, "L'Union pour la Méditerranée, la Fausse Bonne Idée?," 13 Mart 2008, http://www.rfi.fr/actufr/articles/099/article_63834.asp, (2 Ekim 2010)

[28] Pace, "Ugly Duckling of Europe", s. 209.

Barselona Süreci'nin adeta umutsuzca üstesinden gelmeye çalıştığı diğer bir durum da Akdeniz ülkeleri arasındaki "işbirliği içinde olması gereken ortakları bölen"[29] farklılık, uyumsuzluk ve çözülemeyen çatışmalardır. Belirsizlik, aldırmamazlık, düşmanlık ve kötü yönetim ortamında Akdeniz'in AB üyesi olmayan ülkeleri, Avro-Akdeniz Ortaklığı'nın temsil ettikleri ve sunduklarıyla içten ilgilenmemişlerdir. Michael Emerson'un Güney Akdeniz ülkelerinin "akıllı bir otoriter rejim ve tercihlerini piyasadaki çıkarlarına göre kullanan elitlerin, sınırlı siyasi çoğulculuğa izin verirken gerçek anlamdaki bir muhalif hareketi bastırdığı"[30] yönündeki yorumuna katılmamak elde değil. Bu bağlamda Güney Akdeniz'deki karar alıcılarının her zaman sürdürülebilir yaşam ve barış adına optimum ve uygun bulunan tercihlere yönelmediklerini söylemek yanlış olmayacaktır. AB üyesi olmayan Akdeniz ülkelerinin de Barselona Süreci'ne yaptıkları katkı bu nedenle sınırlı kalmaktadır. Nasıl sonuçlanacağı henüz tam olarak kestirilemeyen "Arap Baharı", öngörülen politik ve ekonomik dönüşümü gerçekleştirmesi durumunda mevcut sınırlı katkının artacağını beklemek yanlış olmayacaktır.

Onbeşinci yıl kutlamaları arifesinde öngörülen sonuçları ortaya çıkaramayan, onun yerine gözardı edilebilecek sonuçlarla yoluna topallayarak devam eden Barselona Süreci'ne bir çeki düzen verilmesinin zamanı gelmişti. Avro-Akdeniz Ortaklığı'nda açılan yeni bir sayfa ile son derece bürokratik, tartışmaları uzatıldıkça uzatılmış, aşırı katmanlı, sıkıcı Barselona Süreci rahatlatılmalı ve etkinleştirilmeliydi. Popüler seviyede uluslararası basında yazılanların aksine, AiB'in teknik yanı aslında Barselona Süreci'nin aksayan yönlerini giderebilecek niteliğe sahip. 13 Temmuz 2008 tarihindeki AiB Zirvesi'ne eşbaşkanlık yapan Mısır Devlet Başkanı Hüsnü Mübarek, Akdeniz kamuoyunu, bu yeni oluşumun diğer çatısına yani çözümleme yöntemlerinin yanı sıra "pratik projelere" odaklanacağı sözünü vermişti. Pratikliğe yapılan bu vurgunun daha önceki işbirliği girişimlerinden farklı, "daha yüksek başarma olasılığı" vaadinde bulunduğu düşünülebilir.[31] AiB çerçevesinde, altı başlıkta pratiklik ilkesi ile ilerlenebileceği savunuluyor. Bu başlıklar arasında, Akdeniz'in temizlenmesi, sivil toplum ağı, güneş enerjisi yatırımları, deniz ve karayollarının yeniden yapılandırılması ve ıslah edilmesi, küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin desteklenmesi ve bir Akdeniz üniversitesinin kurulması bulunuyor.[32] Bu pratik projelerin somut sonuçları refah, işsizlik veya yenilenebilir enerji üretimine yansımaya başladıktan sonra Akdeniz dostlarının mağduru oldukları yılgınlık, akılcı, gerçek ve romantik olmayan bir ilerleme duygusu ile silinebilecektir.

---

[29] "Sommet de l'Union pour la Méditerranée, une Cordée Mal Assurée", **Le Monde Diplomatique**, 11 Haziran 2008, www.monde-diplomatique.fr/carnet/2008-07-11-sommet-de-l-Union-pour-la, (3 Ekim 2010)

[30] Emerson, "Making Sense", s. 3.

[31] 'Angela Charlton, "Sarkozy Launches Union for Mediterranean Region", 14 Temmuz 2008, www.boston.com/news/world/europe/articles/2008/07/14/sarkozy_launches_union_for_mediterranean_region, (3 Ekim 2010)

[32] "Paris Summit inaugurates 'Mediterranean Union", 14 Temmuz 2008, http://www.euractiv.com/en/east-mediterranean/paris-summit-inaugurates-mediterranean-union/article-174213, (27 Ağustos 2010)

AiB'nin Barselona Süreci'ne getireceği diğer bir yenilik de Avro-Akdeniz Ortaklığı'nın kurumlarının, sekreterliğinin ve başkanlığını yeniden yapılandırılacak olması. Yeni plana göre yönetimden bir AB ülkesi ve bir AB üyesi olmayan Akdeniz ülkesinden oluşan ve belli aralıklarla değişen eşbaşkanlık sorumlu olacak.[33] Güney Akdeniz ülkelerine, Avro-Akdeniz Ortaklığı'nın bu yeni aşamasına daha etkin katılabilecekleri mesajını vermek üzere Ürdünlü Ahmed Masa'deh Genel Sekreter seçildi. Benzer şekilde, Ortadoğu barış görüşmelerine katkıda bulunması umuduyla altı Genel Sekreter Yardımcısı'ndan biri İsrail'den, diğeri Filistin'den seçildi. Barselona Süreci'nin dışında yapılandırılan sekreterliğin "yeni tür işbirliği projeleri için fon yaratması"[34] bekleniyor. Son olarak da, yine Akdeniz kıyılarının tamamının sürece etkin katılımını sağlamak adına Akdeniz Üniversitesi'nin Slovenya'da kurulması kararlaştırıldı. Kurumsal yenilikler kapsamında ayrıca ilke bazında projelerin "ortak mülkiyeti" ve "ortak yönetimi" kavramlarının altı çizildi.[35]

Teknik vurgu, Avro-Akdeniz Ortaklığı'na yeni, daha pratik, sınırlandırılmış ve somut bir yaklaşım katıyor olsa da, AiB'nin popüler algılanmaları bize çok da ümit vaadetmeyen bir hikaye anlatıyor gibi. Popüler seviyede AiB, kaprisli ve ihtiraslı Fransa Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy'nin yeni gözdesi, Türkiye'yi AB'ye üyelik yolundan çıkaracak kurnaz bir manevra, Güney Akdeniz'i yeniden emperyalizmin ağına düşürecek bir Batı oyunu veya Akdenizcilik denen yıkılmış hayalin bir başka ölü doğan bebeği olarak algılandı. Bu algılamaların bu derece olumsuz olmasının nedeni AB'nin Avrupa ve Akdeniz kamuoylarına AiB'yi tanıtır ve anlatırken takındığı özensiz tutumda aranmalıdır. Avrupa normatifçiliğinin anlatıldığı bölümde altını çizdiğimiz gibi, normatif liderlik, normatif politikalara muhatap olan aktörlerin onayına muhtaçtır. O halde sadece önerilen normatif politikaların doğru tanıtım ve dikkatli iletişimi sonucunda normatifliğin bir başarı şansı oluşur. Ne var ki, AiB'nin başlangıç aşamasında normatifliğin ihtiyaç duyduğu onay göz ardı edilmiş ve sürecin Fransız Cumhurbaşkanı tarafından "esir alınmasına"[36] göz yumulmuştur.

Bu bağlamda AiB aslında AB'yi normatif bir güç olarak görmek isteyenlere normatif politika uygulamalarında nelerden kaçınmak gerektiği konusunda eşsiz dersler sunmaktadır. Bu dersler öğrenildiğinde ve eldeki proje doğru olarak uygulandığında, AiB'in Avrupa normatifliğine katkı yapabilecek potansiyele sahip olduğu ortaya

---

[33] "The Euro-Mediterranean Partnership", http://ec.europa.eu/external_relations/euromed/index_en.htm, (27 Ağustos 2010)

[34] Eduard Soler i Lecha ve Irene Garcia, "The Union for the Mediterranean: What Has It Changed and What Can Be Changed in the Domain of Security?", **Centre for European Policy Studies**, No: 4, Aralık 2009, http://www.ceps.eu/book/union-mediterranean-what-has-it-changed-and-what-can-be-changed-domain-security, (29 Eylül 2010)

[35] Timo Behr, "What Future for the Union for the Mediterranean", **Finnish Institute of International Affairs, FIIA Comment 1/2010**, 7 Haziran 2010, http://www.upi-fiia.fi/en/expert/73, (29 Eylül 2010)

[36] Francis Ghiles, "The Union for the Mediterranean Fails to Provide a New Tool Box for the Region", **Opinion CIDOB**, No: 73, 4 Haziran 2010, http://www.cidob.org/es/publicaciones/opinion/mediterraneo_y_oriente_medio/the_union_for_the_mediterranean_fails_to_provide_a_new_tool_box_for_the_region, (29 Eylül 2010)

çıkacaktır. AB'nin yukarıda bahsi geçen yanlış adımları düzeltme girişiminde bulunması, normatiflik tarafından önerilen süreçleri bozma ve yeniden kurma çerçevesinde olumlu olacaktır. Demek oluyor ki; AiB'nin erken aşamalarında yapılan yanlışların teşhis edilmesi, düzeltilmesi ve AiB'nin pratik yanının Akdeniz insanının yaşantısında ölçülebilir refah, iyileşme ve güçlenme yaratabileceği mesajının verilmesi normatiflik adına elzemdir. Bu çalışma da burada AiB'ye olan inançları buharlaşan katılımcı ülkelere bölgesel işbirliğinin pratik ve karlı yönlerinin hatırlatılması gerektiğini savunuyor ve AiB'nin başlangıcında gördüğü haksız muameleye rağmen, örneğin Türkiye'nin süreçle yeniden ilgilenmesinin ve somut altı konu başlığının tamamında rol alması gerektiğinin faydasını vurguluyor. Aynı şekilde, AB kurumlarının AB üye ülkeleri arasındaki samimi, etkin ve sürekli çabalara onlara AiB'nin çökmesi durumunda AB'nin Akdeniz'de hiçliğe mahkum olacağını hatırlatarak destek olma gerekliliğinin altını çiziyor. Bu çerçevede bundan sonraki bölümde, Avro-Akdeniz Ortaklığı'nın bu yeni aşamasından ne tür normatif dersler çıkarılabileceğine odaklanılacaktır.

AiB'nin Normatif Yansımaları

Resmi söylem, "atası olan Barselona Süreci'nin müfredatını muhafaza ederken" AiB'nin "daha dengeli bir yönetişim, vatandaşlarına daha görünür olma ve somut, bölgesel ve ulusötesi projelere sadakat göstereceği" teminatı verdiğinin altını çizmekte.[37] İnsanların yaşam kalitesi üzerinde net etkisi olacak somut projelerle görünürlük kazanmayı hedefleyen AB bu suretle, aslında normatif aktörlükte de bir şans sahibi olacaktır. Su erişimi ve idaresi ile ıslah projeleri ve yaygın güneş santralleri inşaatı, "Avro-Akdeniz alanını tanımının muğlaklığına"[38] rağmen bölge bütünleşmesi adına hatırı sayılır bir katkıda bulunacaktır. AiB'nin su ve yenilenebilir enerji politikaları sonucunda, fonksiyonel işbirliği ve sürdürülebilir kalkınma adına gelişmelerin ortaya çıkması beklenmelidir. Eski İngiltere Başbakanı Gordon Brown'un Akdeniz'i "düşük karbonlu çözümler için küresel bir dağıtım merkezi" olarak önermesini de dikkate alırsak, Uluslararası Enerji Ajansı'nın belirttiği 2050 yılına kadar her yıl 215 metrekare ek güneş paneli yerleştirilmesi gereği çerçevesinde, "güneş çiftlikleri" için çalışmaya başlanabilir.[39]

Dünya Bankası danışmanlarından Jean-François Jamet'nin Robert Schuman Vakfı için yazdığı gibi "su ve enerji Akdeniz'in kömür ve çeliği olabilir."[40] Dikkatli incelendiğinde Jamet'nin aslında yalnız olmadığı, AiB'nin pratik yönünün yaratacağı 'yayılma' (spill over) etkisinin azımsanmaması gerektiğini söyleyen çok sayıda uzman,

---

[37]"Euro-Mediterranean Partnership". http://ec.europa.eu/external_relations/euromed/index_en.htm, (27 Ağustos 2010)

[38] Esther Barbé ve Anna Herranz Surrallés, "Dynamic of Convergence and Differentiation in Euro-Mediterranean Relations: Towards Flexible Region-Building or Fragmentation?" **Mediterreanean Politics**, Cilt: 15, No: 12, 2010, s. 131.

[39] Traynor, "Love Tops Agenda".

[40] "The Barcelona Process and the Mediterranean Union: Possibilities for the Future", **Euractiv**, 10 Temmuz 2008, http://www.euractiv.com/en/priorities/barcelona-process-mediterranean-union-possibilities-future/article-174128, (30 Temmuz 2010)

sivil toplum örgütü ve akademisyen olduğu görülecektir. Doğal Hayatı Koruma Vakfı (WWF), örneğin, AB'nin karar alıcılarına yaptığı çağrıda, AiB'nin önde gelen projelerinin "sürdürülebilir kalkınma, çevre ve doğal kaynak idaresi ve enerji" ile ilgili olmasından dolayı özel önemi hak ettiğini vurguladı.[41] "Akdeniz'in paha biçilmez doğal sermayesinin ve sosyal ve ekonomik faydalarının daha sonraki nesiller için muhafaza edilmesi"[42] için duydukları endişe, AiB'nin taşıdığı potansiyele dikkat çektiklerinden kulağa samimi geliyor. Benzer bir şekilde Avro-Akdeniz Anna Lindh Vakfı, bölgesel barış ve uyum bağlamında "Akdeniz için Birlik'e duyulan ihtiyacın acilliğini" vurguluyor.[43] AiB üzerine odaklanmış olan Buffet, "Eğer AB bu anı yakalamak –veya en azından [AiB'nin] potansiyelini test etmek istiyorsa, yaklaşımını iyileştirmek zorunda" diyerek bu meselenin peşinin bırakılmaması gerektiğinin altını çiziyor.[44] Buna göre AB, AiB'den vazgeçilmesi ihtimali üzerinde oyalanmadan başlangıçtaki hatalarını düzeltmeli, Akdeniz politikasını güçlendirmeli ve özellikle sivil toplum işbirliği önemsenmeli.[45] Avro-Akdeniz Ortaklığı'nın etkisi "kayıp giderken,"[46] Akdeniz söylemini tazelemenin zamanı çoktan geldi. AiB'nin gündemi, "enerji (Akdeniz Güneş Planı), su (Akdeniz Su Stratejisi) ve kirli çevrenin temizlenmesi (Horizon 2000)"[47] adına mevcut girişimleri canlandırabilir. O halde, bu etkinin açığa çıkmasının önündeki engellerin aşılması büyük önem taşıyor.

Rosa Balfour'un yerinde tespitine göre, AiB şimdilik "ulusal hükümetleri azami ve merkezi şekilde güçlü kılan" hükümetlerarası politikaya uygun tasarlandı.[48] Katılımcı ülkelerin hükümetlerine verilen böylesi özel ve odaklı rol AiB'yi katılımcıların insafına bırakıyor. AB'nin normatif gücünün üye ülkelerin norm ve çıkarlar rekabetinde ulusal çıkarlar yönünde poziyon almaları nedeniyle zayıfladığı hatırlanacak olursa, AiB'nin hükümetlerarası yapılanmasının en büyük nedeni Sarkozy'nin hatalı tutumudur. AiB'yi kendi başkanlık kampanyasının bir parçasıymış gibi anons etmesi ve Fransa'nın ulusal bayramı 14 Temmuz Bastil Günü'nde kendi himayesindeymiş gibi başlatması AB'nin etkili üyelerini alarma geçirdi. AiB'yi takdim ederken takındığı AB başkanı havası ve

---

[41] "Is the Union for the Mediterranean Paving the Way for Sustainability!", **WWF**, 14 Haziran 2010, http://wwf.panda.org/about_our_earth/all_publications/?193827/Is-the-Union-for-the-Mediterranean-paving-the-way-for-sustainability, (27 Ağustos 2010)

[42] **Ibid.,** s. 8.

[43] "The Foundation's Advisory Council Endorsed A Number of Actions to Help Civil Society in the Region", **Anna Lindh Euro-Mediterranean Foundation for the Dialogue Between Cultures**, 15 Şubat 2009, http://www.euromedalex.org/news/foundations-advisory-council-endorsed-number-actions-help-civil-society-region, (30 Temmuz 2010)

[44] Jean-Baptiste Buffet, "Build Step-by-step Links with the Mediterranean", **European Voice**, 27 Mayıs 2010, http://www.europeanvoice.com/article/imported/build-step-by-step-links-with-the-mediterranean/68064.aspx, (27 Ağustos 2010)

[45] "EU and Mediterranean Civil Society Reach Historical Deal on a Joint Assembly," 12 Kasım 2010, http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.press-releases.11487, (12 Kasım 2010)

[46] Stephen C. Calleya, "The Union for the Mediterranean: An Exercise in Region Building," **Mediterranean Quarterly**, Cilt 20, No: 4, 2009, s. 50.

[47] "UfM Paving the Way for Sustainability", s. 9.

[48] Rosa Balfour, "The Transformation of the Union for the Mediterranean", **Mediterranean Politics**, Cilt: 14 No:1, 2009, s. 103.

hangi ülkeye AB adaylığı hangisine imtiyazlı ortaklık verileceğinin kendi tasarrufu olduğu izlenimi vermesinin bunda payı büyük oldu. Danışmanı Henri Guaino'nun Fransa'nın "Akdeniz'de baskın bir pozisyon"[49] peşinde olduğu ifadeleri de ateşi körükledi. Aşırı baskın bir Fransa korkusu, diğer AB üyelerinin Akdeniz konusunda olası bir oldu bittiye karşı öz savunma geliştirmesine neden oldu.

AB'nin "para babası" Almanya, Fransa'nın geleneksel "etki alanını" desteklemek anlamına geleceği gerekçesi ile Akdeniz bütçesinin arttırılması tekliflerini reddetti.[50] AB'nin yeni Doğu Avrupalı üyeleri de, özellikle Polonya, Çek Cumhuriyeti ve Macaristan, Sarkozy'nin Club Med'ini kendi girişimleri olan Doğu Ortaklığı'nın rakibi olarak algıladılar.[51] AB'nin Akdeniz politikasını "Akdeniz Ortaklığı veya onun gibi bir şey işte"[52] diyerek ciddiye almayan Libya Devlet Başkanı Muammer Kaddafi ise AiB'yi Fransız emperyalizmin devamı olarak "korkutucu ve tehlikeli"[53] bir girişim olarak niteledi. Bu arada elbette ki Sarkozy'nin Türkiye'nin AB adaylığını genişleme kapsamından çıkarak AiB bağlamına sürüklemeye çalışması da diğer bir normatif olmayan durum olarak kayıtlara geçti. Avrupalılaşmanın olumlu yanlarını tecrübe ediyor olmasına rağmen AB karşıtlığının giderek yükseldiği bir aday ülke olarak Türkiye, Sarkozy'nin başlattığı 'Avrupalı olmama' ve 'AB'den çok AiB'ye yakışma' tartışmalarından kötü etkilendi. Her ne kadar Sarkozy sonradan geri adım attıysa ve AiB'nin kuruluş deklarasyonunda AiB'nin "AB'nin genişleme politikasından, katılım müzakerelerinden ve katılım öncesi süreçten bağımsız olacağı"[54] teminatı verildiyse de, Türkiye AiB'nin kurumları ve söylemi ile ilgisini en başından itibaren kesti.

Bu arka plan içersinde, hükümetlerarası bir temelde yapılanan AiB'nin normatif kapasitesinin, katılımcı ülkelerin kendi bireysel çıkarlarını kollayacakları prensibine dayanarak sınırlı kalacağı varsayılmaktadır. Avro-Akdeniz Ortaklığı'nda bu yeni sayfanın açılmasının arifesinde yaratılan belirsizlik ve güvensizlik atmosferinde normativizm yeşeremedi. Bu girişimde atılan diğer bir hatalı adım da bütçe konusunda oldu. Sabit, istikrarlı ve yeterli ödenek olmadan tasarlanan bir projenin, insanları hayatlarının mevcut koşulları içerisinde erkli kılacak herhangi bir somut sonuç

[49] Ian Traynor, "Germany Pours Cold Water on Sarkozy Union", **The Guardian**, 14 Mart 2008, http://www.guardian.co.uk/world/2008/mar/14/france.eu, (27 Ağustos 2010).
[50] Ian Traynor, "Love Tops Agenda as Sarkozy Launches Mediterranean Union", **The Guardian**, 14 Temmuz 2008, http://www.guardian.co.uk/world/2008/jul/14/france.eu, (27 Ağustos 2010).
[51] Agnieszka K. Cianciara, "The Union for the Mediterranean and the Eastern Partnership: Perspectives from Poland, Czech Republic and Hungary", **Report of the Institute of the Public Affairs, Poland**, http://www.isp.org.pl/files/20428018440644117001255085245.pdf, (30 Temmuz 2010).
[52] Dana Moss, "Libya and the European Union: How Far Can Relations Go?", 2 Şubat 2008, http://www.transatlanticinstitute.org/html/pu_articles.html?id=412, (29 Eylül 2010).
[53] Thierry Oberlé, "L'Europe se met à l'heure de la Méditerranée", 13 Temmuz 2008, **Le Figaro**, http://www.lefigaro.fr/international/2008/07/12/01003-20080712ARTFIG0039-l-europe-se-met-a-l-heure-de-la-mediterranee.php, (29 Eylül 2010).
[54] "Paris Summit Inaugurates 'Mediterranean Union'", **Euractiv**, 14 Temmuz 2008, http://www.euractiv.com/en/east-mediterranean/paris-summit-inaugurates-mediterranean-union/article-174213, (27 Ağustos 2010).

yaratmayacağı açıktır. AiB, Avro-Akdeniz Ortaklığı'na ek bütçe yaratılamayacak bir zamanlama ile başaltıldı; 2006-2013 bütçesi böyle bir yeni harcamayı öngörmüyordu. Bu eksiklik AiB'nin "baştan itibaren hantal ve alakasız"[55] bir girişim olarak algılanmasına neden oldu. 2013 yılına kadar AiB sadece bölgesel yapılanma fonları aracılığıyla finanse edilebilecek ki bu da yıllık 90 milyon Avro gibi bir miktar oluyor. Geçen 15 yıl süresince toplam 1,66 milyar Avro ile yetinmek zorunda kalan Barselona Süreci, bugüne kadar AB üyeleri ve Akdeniz ülkelerinin cömert desteğine nail olabilmiş değil.[56] AiB'nin de parasız başlatılmış olması, onun güvenilirliğini, kapasitesini ve normatifliği zedelemiştir. Sarkozy'nin Avrupalı işadamlarından 14 milyar Avro bulma umuduna ve "Akdeniz'e yatırım yap" kampanyasının başlatılmış olmasına rağmen AiB'nin önde gelen projeleri hala "finansman ve mülkiyet" zafiyeti çekmektedir. Avrupa Komisyonu'nun Genişleme ve Komşuluk Politikası Komiseri Stefan Füle, Avro-Akdeniz ortaklığı ülkelerine ısrarla "özel sektör aktörlerinin (bankalar veya yatırımcıların) ilgisini çekme ve onların bu büyük projeye katılmaları için asgari koşulları yaratma" çağrısında bulunuyor.[57]

Bu olumsuzluklara rağmen, cesaret verici bir finansman yaratma adımı, Çerçevelenmiş Altyapı Fonu'ndan geldi. Avrupa Yatırım Bankası ile Fransa, İtalya, Fas ve Mısır Hazineleri'nin ortak bir girişimi olan 385 milyar Avro'luk çevre koruma, sosyal etki, şeffaflık ve ihale referanslı asgari şartlara uyumlu yeşil alan projelerine"[58] yatırım yapmayı hedefleyen bu fon, daha istekli ülkelerin nasıl daha ilerleyeceğini, istekli olmayanların nasıl yerinde sayacaklarını göstermek adına anlamlıdır. Çerçevelenmiş Fon'un gönüllü katılım ilkesi, Barbé ve Surrallés'in Akdeniz'de bölge inşası girişimlerinde olması gerektiğine dikkat çektikleri "farklılıklar ve esneklikler"[59] ile de uyumludur. Tabii gönüllü katılım haricinde, iletişim eksikliği ve yaygın dezenformasyon da farklılıklara yol açabilecektir; bu dikkat edilmesi gereken bir noktadır. Çerçevelenmiş Fon vesilesi ile AiB'ye daha etkin katılması mümkün olan Türkiye'nin, 'farklılıklar ve esneklilikler' çerçevesinde altyapı projelerinde yer alması kayda değer bir fayda yaratacaktır.

---

[55] "Paris Summit Inaugurates 'Mediterranean Union'", **Euractiv**, 14 Temmuz 2008, http://www.euractiv.com/en/east-mediterranean/paris-summit-inaugurates-mediterranean-union/article-174213 (27 Ağustos 2010).

[56] Stefan Füle, "European Commissioner for Enlargement and Neighbourhood Policy, Speech: Union for the Mediterranean "For'UM" Meeting", Marseille, 27 Mayıs 2010, http://www2.ccimp.com/forum/DiscoursFule.pdf, (29 Eylül 2010)

[57] "Summit Approves Union for the Mediterranean", **Euractiv**, 14 Mart 2008, http://www.euractiv.com/en/priorities/summit-approves-union-mediterranean/article-170976 ve "Invest in Med", **Annual Conference**, 9 Temmuz 2009, http://www.eurochambres.eu/content/default.asp?Pagename=Index&incFile=Index_164_1890.htm, (27 Ağustos 2010).

[58] "As a major contribution to the Union for the Mediterranean,' **European Investment Bank**, 26 Mayıs 2010, http://www.eib.org/about/press/2010/2010-078-lancement-du-fonds-dinfrastructure-inframed.htm, (02 Ekim 2010).

[59] Barbé ve Surrallés, "Dynamic of Convergence and Differentiation", s. 131.

Avrupa Komisyonu'nun Konsey, Parlamento, Ekonomik ve Sosyal Komite ve Bölgeler Komitesi ile birlikte 8 Mart 2011 tarihinde yayınladığı "Güney Akdeniz ile Demokrasi ve Paylaşılan Refah için Ortaklık" bildirisi, AB'nin "Arap Baharı" gelişmeleri sonrasında Güney Akdeniz'e daha büyük bir ilgi göstereceğine işaret ediyor. Ne var ki, bildirinin ilişkileri geliştirmek için önemine vurgu yaptığı asıl çerçeve AiB değil, Komşuluk Politikası ve ortaklık anlaşmaları. Ancak bu, AiB'e herhangi bir rol biçilmediği anlamına gelmiyor; tam tersine somut projeler üzerinden ilerleme hedefi övülürken bölgede iş, büyüme ve teknolojik gelişmeyi tetikleme kapasitesinin altı çiziliyor. AiB'nin daha belirginleşmesini sağlayacak ikinci zirvenin henüz gerçekleşmemiş olması ve Masa'deh'in Genel Sekreterlik'ten istifa etmesi Komşuluk Politikası'nı daha kurumsal bir çerçeve olarak öne çıkarırken belgede, AiB'nin gelecekte daha etkin olacağına dair son derece kuvvetli bir beklenti göze çarpıyor. Bu beklenti, aynı zamanda Türkiye'nin bölgede oynaması olası role dayanarak daha da kuvvetleniyor.[60]

AiB ve Türkiye

Türkiye'de AiB'nin ölü doğduğu ve bu nedenle üzerinde konuşulmasının vakit kaybı olduğu yönünde yaygın bir görüş mevcut. Zaten Türk kamuoyu, AiB'nin Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğini dışlamayacak bir proje olduğu anlaşıldıktan ve Akdeniz'in çatışma yaratan kadim sorunları tekrar su yüzüne çıktıktan hemen sonra bu konuya olan ilgisini tamamen yitirdi. AiB zirveleri ile ilgili erteleme haberleri geldikçe meseleye iyice dışarıdan bakar oldu. Yapılan değerlendirmelerde bu projenin tutmayacağı sanki katılımcı ülkeler arasında Türkiye yokmuşcasına anlatılmakta. Türk akademisyen, araştırmacı ve gazeteciler, konuya olan ilgilerini ilk imzaların atıldığı 13 Temmuz 2008 akşamının sabahına yitirdiler. Az sayıdaki yorum ve araştırmalar ise olumsuzluklara ve başarısızlığa odaklı bir bakış açısı benimsedi.[61] Halbuki Türkiye, AiB'ye üye 43 ülkeden biri olma vesilesiyle projenin aksayan yönleri ile olduğu kadar başarı potansiyeli ile de ilgilenmek yükümlülüğü altındadır. AiB'nin kağıt üzerindeki hali, böyle bir potansiyelin varlığına işaret etmektedir.

Bu noktada, Atila Eralp ve Petek Karatekelioğlu'nun AiB'nin bugünkü haline hala "Fransız girişimi" demesi yahut AiB'nin neden başarılı olamayacağını "Türkiye kendini bölge ile yeteri kadar özdeşleştirmemektedir" şeklinde açıklaması normatiflik açısından dar bir bakış açısını temsil etmektedir.[62] Türkiye'nin şu an AiB'ye olan ilgisini tamamen kaybetmiş olması, AiB'nin yarattığı istenilmeyen, normatif olmayan

---

[60] "Joint Communication to the European Council, the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: A Partnership for Democracy and Shared Prosperity with the Southern Mediterranean," **European Commission**, 08 Mart 2011, http://eeas.europa.eu/euromed/docs/com2011_200_en.pdf , (14 Eylül 2011), s. 5, 11.

[61] Atila Eralp ve Petek Karatekelioğlu, "Turkey's Perspective on European Union's Mediterranean Policy and the Union for the Mediterranean," **Hellenic Studies**, Cilt: 17, No: 2, 2009, s. 171-190. Çağrı Erhan, "Akdeniz için Birlik Projesi Tutmaz," **USAK Stratejik Gündem**, 10 Mart 2009, http://www.usakgundem.com/yazar/1471/akdeniz-İçin-birlik-projesi'-tutmaz-.html, (27 Ağustos 2010).

[62] Eralp ve Karatekelioğlu, "Perspectives," s. 171 ve 186.

bir sonuçtur. Halbuki somut projelerin yaratacağı ölçülebilir fayda üzerine odaklanılırsa, Türkiye'nin Akdeniz bölgesindeki insanların da hayatlarının mevcut koşullarında erkli kılınacağı görülebilir. Özellikle yenilenebilir enerji bağlamında Türkiye'nin "altyapı ve bağlantı kurma" girişimlerine dahil olması, bir "Doğu Akdeniz enerji dağıtım merkezi"[63] yaratma yolunda önemli bir dönüm noktası olacaktır. Türkiye'nin yenilenebilir enerji kapasitesi üzerindeki çalışmaları, yeni enerji projelerinin uzun vadede istihdam yaratıp, üretim hacmini ve ulusal geliri arttırarak bireylerin hayatlarını dönüşterebileceğini savunuyor. Türkiye'deki mevcut enerji tartışmalarında genellikle kamuoyunun "fosil yakıt" ve "nükleer enerji" arasında seçim yapması bekleniyor. Halbuki Türkiye'nin kömürden sonraki ikinci en büyük yerli enerji kaynağı yenilenebilir enerjidir ve olası bütün açılardan destek beklemektedir.[64] AiB, ayağa kalkabildiği anda, en azından Akdeniz'e ve Türkiye'ye böyle bir destek verebilecektir.

2008 yılındaki küresel ekonomik krizin dünyaya öğrettiği derslerden bir tanesi de küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin (KOBİ) mutlaka ayakta kalmaları gereğidir. Türkiye'de de toplam sanayi işletmelerinin yüzde 90'undan fazlası KOBİ, toplam istihdamın yüzde 50'si KOBİ'lerden.[65] Ekonominin belkemiği bu işletmeleri desteklemek, sürdürülebilir kalkınma adına büyük önem taşıyor ve Türkiye, AiB'nin Akdeniz KOBİ'leri için önereceği somut projelerden yararlanmalıdır. Dünya denizleri arasında "en çok kirletilmiş olan" Akdeniz'in temizlenmesi de elbette ki ülkelerin bireysel çaba kapasitelerini hayli aşan bir girişim olmaktadır. Ağır metaller ve kalıcı organik kirleticiler bölgedeki ekosistemleri tehdit ederken, Türkiye'nin başarı şansı hakkında şüpheleri olsa da, kollektif bir temizleme girişiminde yer almakla ilgilenmiyor olması akılcı bir yaklaşım değildir.[66] Yahut, benzer şekilde Slovenya'da kurulacak olan Akdeniz Üniversitesi ile 1982'de Antalya'da kurulmuş Akdeniz Üniversitesi ile gelecekteki işbirliği olasılıkları tamamen ortadan kalkmadan Türkiye AiB'ye olan ilgisini kesmemelidir.

AiB'nin açılış yemeğinde AiB, Suriye, Filistin, İsrail, Türkiye ve Kıbrıs Rum Kesimi'nden liderleri aynı masada oturtma başarısı gösterdiği için övüldü. Övgülerin aslan payını, İsrail ve Suriye arasında oynadığı arabulucu rol ile Türkiye aldı.[67] Ne var ki, İsrail'in Gazze amabargosunu başlatmasının ardından realpolitik'in devreye girmesi çok uzun sürmedi. Sarkozy'nin Akdenizliler'in birbirini sevdiği savı üzerine kurulu "AiB, Akdeniz'de birbirimizle nefret içinde savaşmamıza değil birbirimizi

---

[63] Gonzalo Escribano, "Convergence towards Differentiation: The Case of Mediterranean Energy Corridors", **Mediterranean Politics**, Cilt 15, No: 2, 2010, s. 225.

[64] Dilek Temiz ve Aytaç Gökmen, "The Importance of Renewable Energy Sources in Turkey," **International Journal of Economics and Finance Studies**, Cilt: 2 No: 2, 2010, s. 23-4.

[65] "KOSGEB Stratejik Plan," **KOSGEB,** 2010, http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Baskanligimiz.aspx?ref=23, (30 Aralık 2010).

[66] "Kirlilik," **Greenpeace**, 9 Şubat 2010, http://www.greenpeace.org/turkey/tr/campaigns/defending-our-mediterranean/threats/kirlilik, (27 Ağustos 2010).

[67] "Paris Summit Inaugurates Mediterranean Union", http://www.euractiv.com/en/east-mediterranean/paris-summit-inaugurates-mediterranean-union/article-174213, (27 Ağustos 2010)

sevmemize"[68] yarayacağı söylemi böylece çöktü. Türkiye arabuluculuğu için övüldü ama Mayıs 2010'dan beri, yani bir Türk sivil toplum örgütünün önderliğinde toplanan yardımı Gazze'ye taşıyan gemiye İsrail'in uluslararası sularda saldırmasından bu yana İsrail ile Türkiye, artık Türkiye'nin İsrail ve Arap ülkeleri arasında arabuluculuk yapmasına müsade etmeyecek soğuk bir ilişki içindedir.

İsrail'in yerleşim ve Gazze ablukası politikalarından duyulan uluslararası rahatsızlık, AiB'nin geleceğini ve başarısını etkileyen önemli bir sorun olarak ön plana çıkıyor. 13 Nisan 2010 tarihinde düzenlenen Su Konferansı, ki AiB'nin kuruluşundan beri gerçekleştirilen ilk kritik toplantı olması için planlanmıştı, İsrail ve Filistin heyetlerinin kelimeler üzerinde anlaşamamasından dolayı herhangi bir konu üzerinde uzlaşma sağlanamadan nihayetlendi. Bu toplantıda "su tüketiminin %25'in altına inmesi"[69] ve Akdeniz için bir su idaresi stratejisinin belirlenmesi gereğinin karara bağlanması bekleniyordu. İsrail Dışişleri Bakanı Avigder Liberman gibi uluslararası platformda tek bir dostu bulunmayan bir şahsiyetin 43 üyeli bir yapıyı işlemez hale getirmesi Akdeniz idealine gönül verenler ve Avrupa normatifliği adına büyük bir kayıptır.[70]

Realpolitik AiB'nin karar alma mekanizmalarında bu derece etkin olduğu sürece, Akdeniz halklarının "şehircilik ve tarım ihtiyaçları için su tasarrufu etmeleri ve suyu dönüştürüp yeniden kullanmaları"[71] çok zor olacaktır. Yine Buffet'nin yerinde tespitine göre, "AiB'nin başındaki kişiler aşırı politize oldukları sürece girişimlerin sürekli bloke olması olası" ve bu nedenle de bu yapının tekrar tekrar depolitize ve apolitize edilmesi" elzem.[72] Böyle bir adım evrensel geçerliliği olduğu varsayılan yaklaşımların da tekrar tekrar parçalarına ayrılmasına ve yeniden birleştirilmesine yol açacak, diğer bir deyişle normatifliğin o çok özlenen iktidarına katkıda bulunacaktır. İdeal olarak, Türkiye'nin de realpolitik gereklerine göre hareket ederek süreci felç edecek politik çatışmalar içinde yer almak yerine, barış ve sürdürülebilir kalkınma adına sürecin depolitize edilmesine katkıda bulunması beklenmelidir. Sürecin depolitize edilmesi, İsrail-Filistin veya Kıbrıs sorunlarının taraflarının yeniden bir masada oturmasını sağlayabilir. "Arap Baharı" ise Türkiye'de daha çok Ortadoğu politikası üzerine etkileri bakımından algılanırken Tunus, Mısır ve Libya'nın aynı zamanda Güney Akdeniz ülkeleri olduğu şimdilik çok

---

[68] Ian Traynor, "Love Tops Agenda as Sarkozy Launches Mediterranean Union", **The Guardian**, 14 Temmuz 2008, http://www.guardian.co.uk/world/2008/jul/14/france.eu, (27 Ağustos 2010).
[69] "UfM Paving the Way for Sustainability", s.19.
[70] Toby Vogel, "Union for the Mediterranean Summit Postponed", **EuropeanVoice**, 25 Mayıs 2010, http://www.europeanvoice.com/article/2010/05/union-for-the-mediterranean-summit-postponed/68043.aspx, (29 Eylül 2010).
[71] Eberhard Rhein, "The Union for the Med has to Get Serious", **Euractiv's Blogactiv**, 19 Nisan 2010, http://rhein.blogactiv.eu/2010/04/19/the-union-for-the-med-has-to-get-serious, (29 Eylül 2010).
[72] "L'UE Cherche à Relancer l'Union pour la Méditerranée", **Euractiv**, 27 Nisan 2010 http://www.euractiv.fr/elargissement-0/article/2010/04/26/ue_cherche_relancer_union_pour_la_mediterranee_66963, (27 Ağustos 2010).

fazla hatırlanmamakta. Bu unsurun da hatırlandığı yeni bir Akdeniz söylemi geliştirmek Ankara'yı AiB içerisinde Fransa'ya denk itici bir güç haline getirebilecektir.

Sonuç

AiB'nin kuruluşundan sonraki ilk zirvesinin iki kere ertelenmiş olması Fransız kamuoyunda az da olsa yankı bulurken Türkiye'de fark edilmedi bile. AiB'ye duyulan ilginin hızla kaybolması, AiB'yi Akdeniz insanlarının gözünde görünmez, algılanmaz kıldı. Ne var ki, AiB'nin muhatapları tarafından nasıl algılandığı Avrupa normatifliği adına önemli sonuçlar doğurmuştur. Her ne kadar Akdenizcilik zayıf bir kimlik oluşumu üzerine kurulmuş olsa da bölge insanlarına çok tanıdık olması bağlamında belli bir kullanım faydasına sahiptir. AiB'nin mağdur olduğu ilgi ve güvenilirlik eksikliği, Fransa'nın Haziran 2008 AB Dönem Başkanlığı sırasında attığı hatalı adımlar, çok kalabalık üyelik sistemi ve hükümetlerarası karar alma mekanizması ile açıklanmalıdır. AiB'nin Akdeniz'de sürdürülebilir yaşama ait norm ve değerler yaratma potansiyeli gerçektir ve bu nedenle de başlangıçtaki hatalar mutlaka düzeltilmelidir. Buffet ve arkadaşları bu gerekliliğe AiB'nin "misyonunu yeniden tanımlama"[73] diyor. Bu çerçevede Akdeniz'in apolitik tanımının ortaya çıkarılması gerekiyor.

Su, enerji, göç ve serbest ve adil ticaret için esaslı stratejiler yaratmak, sadece gönüllü devletler ve sivil toplum örgütlerinin öncülük üstleneceği ortak bir yönetim çerçevesinde Akdeniz'in paha biçilmez doğal kaynaklarının gelecek nesiller için muhafaza edilmesine yardımcı olacaktır. Ne yazık ki bu projenin bu potansiyelini gerçekleştirmek için önce toplantılarda mevcut bulunmamayı tercih eden ülkelerin AiB'ye yeniden katılımının sağlanması gerekiyor. Basında İspanya'nın Ocak 2010 AB Dönem Başkanlığı'nın AiB zirvesini erteleme nedeni olarak İspanya'nın "düşük katılımdan"[74] korkması yazıldı. Bu bağlamda, yine Buffet ve arkadaşlarının önerilerine kulak verecek olursak, AiB yönetiminin AB Dışişleri Yüksek Temsilcisi Catherine Ashton'un liderliğinde seçilen ve istihdam edilen yeni Avrupa diplomatları ile iletişim ve işbirliğine geçmesi, sürece katılımı arttıracaktır.[75] Namevcut ülkelerin karar alma sürecini bloke etmelerini önlemek ve AiB'nin potansiyelini gerçekleştirmek için Centre for European Policy Studies'den Michael Emerson ise AB Dönem Başkanı, Komisyon ve sadece istekli AiB ülkelerin katılacağı, gönüllük esasına dayalı "açık bir troyka" öneriyor ki bu da dikkate değer bir öneri.[76]

Akdenizliler göç, iklim değişikliği ve çevre kirliliğini ciddiye almak zorunda. AiB kağıt üzerinde ortak mülkiyet ve ortak idare ile yürütülecek somut projelerle bu sorunları çözebilmeyi vadediyor. Avrupa normatifliği de, AiB'nin geleceği de söylemin somut eylemlere dönüşmesinden büyük yarar görecektir. Pratikte, güven ve fon eksikliği ile realpolitikten muzdarip bu sürece öncelikle fon tedarik etmek gerekiyor.

---

[73] Jean-Baptiste Buffet et al, "Dernière Chance Pour l'Union Pour la Méditerranée? Propositions" **Position Paper,** Kasım 2010, http://institut-thomas-more.org/pdf/472_fr_ArtUpM-Nov2010.pdf, s. 2 (30 Aralık 2010).
[74] Vogel, "Summit Postponed".
[75] Buffet et al, "Propositions," s. 2.
[76] Emerson, "Making Sense", s. 9.

Bunun için de Fransa'nın en büyük mevduat bankalarından Caisse d'Epargne'nın yönetim kurulu başkanı Charles Milhaud enerji, su, tarım, eğitim ve araştırma projeleri için ivedilikle bir Avro-Akdeniz yatırım bankasının oluşturulması gereğine işaret ediyor.[77] Akdeniz'in dönüştürülmesi için paraya ihtiyaç duyulduğu aşikar ve bu fonun yaratılması için gönüllülük esasına dayalı ama cömert bir katılım şart.

Avrupa normatifliğinin daha önce bahsi geçen bir özelliği AB'nin yumuşak müzakere gücünün, ABD'nin sert baskın gücü ile kıyaslandığında uluslararası toplumda emsalsiz olduğu iddiasına dayanmasıdır. Ne var ki Obama başkanlığı bazı alanlarda AB'nin normatifliği ile rekabete girebilecek bir söylem geliştirdi. AB'nin Akdeniz politikalarını uygulamadaki başarısızlığı kamuoyu önünde iyice belirgin bir hal aldıkça, ABD'nin bölge politika uygukamalarına dahil olmasının "Avrupa'nın güney çevresindeki başarısızlıklarını gidermede yardımcı olacağını"[78] öneren alternatif görüşler de duyulmaya başlandı. AiB'nin bu yönü de göstermektedir ki AB normatifliğinin emsalsizliği, AB'nin söylemlerden somut başarılar yaratmayı başaramadığı her durumda ABD'yi karşısında rakip olarak bulacaktır.

Avro-Akdeniz Ortaklığı'nın AiB aşamasının yansıttığı mesaj üzerinde çalışması gerekiyor. Aksi takdirde duyulan sadece "AB, iyi gözükmeyen bir dış politika insiyatifinde kendini ilk defa köşeye sıkıştırmıyor; bu seferki Avrupalıları her zamankinde çok daha etkisiz gösteriyor"[79] benzeri yorumlar olacaktır. AiB katılımcılarına doğru Akdeniz mesajının iletilmesi, Akdeniz'in dönüştürülmesinden kendisi de faydalanacak olan Türkiye için de bir gerekliliktir. Ertelenen her zirve veya imzalanamayan her bir çevre iyileştirme stratejisi sonrasında elleri kavuşturup "ben demiştim; bu iş tutmaz" demek yerine başarısızlığın nedenleri iyi teşhis edilmeli, seçenek üretilmelidir. AB normatifliğinin yeniden tanımlanması ve reform edilmiş halinin Akdeniz'de hüküm sürmesi, iklim değişikliğinden muzdarip bir Akdeniz ülkesi olarak Türkiye'nin de çıkarınadır.

Kaynakça

Albert, Mathias et al. "The Transformative Power of Integration: Conceptualising Border Conflicts", Thomas Diez et al, (der) **The European Union and Border Conflicts: The Power of Integraton and Association,** Cambridge, Cambridge University Press, 2008.

"As a major contribution to the Union for the Mediterranean,' **European Investment Bank**, 26 Mayıs 2010, http://www.eib.org/about/press/2010/2010-078-lancement-du-fonds-dinfrastructure-inframed.htm.

Balfour, Rosa. "The Transformation of the Union for the Mediterranean", **Mediterranean Politics**, Cilt: 14 No:1, 2009

[77] Buffet et al, "Propositions," s 5-6.
[78] Barber, "UfM Drifts into Irrelevance".
[79] **Ibid.**

Barbé, Esther ve Anna Herranz Surrallés, "Dynamic of Convergence and Differentiation in Euro-Mediterranean Relations: Towards Flexible Region-Building or Fragmentation?" **Mediterreanean Politics**, Cilt: 15, No: 12, 2010, s. 129-47.

Barbé, Esther ve Elisabeth Johansson-Nognés, "The EU as Modest 'Force for Good': the European Neighbourhood Policy", **International Affairs**, Cilt: 84, No. 1, 2008, s. 81-96.

"The Barcelona Process and the Mediterranean Union: Possibilities for the Future", **Euractiv**, 10 Temmuz 2008, http://www.euractiv.com/en/priorities/barcelona-process-mediterranean-union-possibilities-future/article-174128.

Behr, Timo. "What Future for the Union for the Mediterranean?", **Finnish Institute of International Affairs, FIIA Comment 1/2010**, 7 Haziran 2010, http://www.upi-fiia.fi/en/expert/73.

Bretherton, Charlotte ve John Vogler. **The European Union as a Global Actor,** Londra ve New York, Routledge, 2006.

Buffet, Jean-Baptiste et al. "Dernière Chance Pour l'Union Pour la Méditerranée? Propositions" **Position Paper,** Kasım 2010 http://institut-thomas-more.org/pdf/472_fr_ArtUpM-Nov2010.pdf.

Buffet, Jean-Baptiste. "Build Step-by-step Links with the Mediterranean", **European Voice**, 27 Mayıs 2010, http://www.europeanvoice.com/article/imported/build-step-by-step-links-with-the-mediterranean/68064.aspx.

Calleya, Stephen C. "The Union for the Mediterranean: An Exercise in Region Building," **Mediterranean Quarterly**, Cilt 20, No: 4, 2009, s. 49-70.

Cheah, Pheng ve Bruce Robbins (der.) **Cosmopolitics: Thinking and Feeling Beyond the Nation**, Minneapolis, University of Press, 1998.

Charlton, Angela. "Sarkozy Launches Union for Mediterranean Region", 14 Temmuz 2008,www.boston.com/news/world/europe/articles/2008/07/14/sarkozy_launches_union_for_mediterranean_region.

Cianciara, Agnieszka K. "The Union for the Mediterranean and the Eastern Partnership: Perspectives from Poland, Czech Republic and Hungary", **Report of the Institute of the Public Affairs, Poland**, http://www.isp.org.pl/files/20428018440644117001255085245.pdf.

Corm, Georges. "Foire d'Empoigne Autour de la Méditerranée", **Le Monde Diplomatique**, Temmuz 2008, www.monde-diplomatique.fr/2008/07/CORM/16060.

Diez, Thomas. "Constructing the Self and Changing Others: Reconsidering 'Normative Power Europe'", **Millennium: Journal of International Studies**, Cilt: 33 No.3, 2005, s. 613-36.

Diez, Thomas et al, (der) **The European Union and Border Conflicts: The Power of Integraton and Association,** Cambridge, Cambridge University Press, 2008.

Emerson, Michael. "Making Sense of Sarkozy's Union for the Mediterranean", **CEPS (Centre for European Policy Studies) Policy Brief No: 155**, Mart 2008, http://shop.ceps.eu/BookDetail.php?item_id=1624.

Eralp, Atila ve Petek Karatekelioğlu. "Turkey's Perspective on European Union's Mediterranean Policy and the Union for the Mediterranean," **Hellenic Studies**, Cilt: 17, No: 2, 2009, s. 171-190.

Erhan, Çağrı. "Akdeniz için Birlik Projesi Tutmaz," **USAK Stratejik Gündem**, 10 Mart 2009, http://www.usakgundem.com/yazar/1471/akdeniz-İçin-birlik-projesi'-tutmaz-.html.

Escribano, Gonzalo. "Convergence towards Differentiation: The Case of Mediterranean Energy Corridors", **Mediterranean Politics**, Cilt 15, No: 2, 2010, s. 211-29.

"EU and Mediterranean Civil Society Reach Historical Deal on a Joint Assembly," 12 Kasım 2010, http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.press-releases.11487.

"The Euro-Mediterranean Partnership", 2008, http://ec.europa.eu/external_relations/euromed/index_en.htm.

"European Council's Action Plan for Civilian Aspects of ESDP", 17-18 Haziran 2004, http://ec.europa.eu/councils/bx20040617/index_en.htm.

Fioramonti, Lorenzo ve Arli Poletti, "Facing the Giant: Southern Perspectives on the European Union," **Third World Quarterly**, Cilt: 29 No. 1, 2008, 167-80.

"The Foundation's Advisory Council Endorsed A Number of Actions to Help Civil Society in the Region", **Anna Lindh Euro-Mediterranean Foundation for the Dialogue Between Cultures**, 15 Şubat 2009, http://www.euromedalex.org/news/foundations-advisory-council-endorsed-number-actions-help-civil-society-region.

Füle, Stefan. "European Commissioner for Enlargement and Neighbourhood Policy, Speech: Union for the Mediterranean "For'UM" Meeting", Marseille, 27 Mayıs 2010, http://www2.ccimp.com/forum/DiscoursFule.pdf.

Ghiles, Francis. "The Union for the Mediterranean Fails to Provide a New Tool Box for the Region", **Opinion CIDOB**, No: 73, 4 Haziran 2010, http://www.cidob.org/es/publicaciones/opinion/mediterraneo_y_oriente_medio/the_union_for_the_mediterranean_fails_to_provide_a_new_tool_box_for_the_region.

"Invest in Med", **Annual Conference**, 9 Temmuz 2009, http://www.eurochambres.eu/content/default.asp?Pagename=Index&incFile=Index_164_1890.htm.

"Is the Union for the Mediterranean Paving the Way for Sustainability!", **WWF**, 14 Haziran 2010, http://wwf.panda.org/about_our_earth/all_publications/?193827/Is-the-Union-for-the-Mediterranean-paving-the-way-for-sustainability.

"Joint Communication to the European Council, the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: A Partnership for Democracy and Shared Prosperity with the Southern Mediterranean," **European Commission**, 08 Mart 2011, http://eeas.europa.eu/euromed/docs/com2011_200_en.pdf .

"Kirlilik," **Greenpeace**, 9 Şubat 2010, http://www.greenpeace.org/turkey/tr/campaigns/defending-our-mediterranean/threats/kirlilik.

"KOSGEB Stratejik Plan," **KOSGEB,** 2010, http://www.kosgeb.gov.tr/Pages/UI/Baskanligimiz.aspx?ref=23.

Manners, Ian. "The Normative Ethics of the European Union", **International Affairs**, Cilt: 84, No.1, 2008, s. 45-60.

Manners, Ian. "Normative Power Europe: A Contradiction in terms?", **Journal of Common Market Studies**, 2002, Cilt 40 No. 2, s. 235-58

Manners, Ian. "Normative Power Europe Reconsidered: Beyond the Crossroads", **Journal of European Public Policy**, Cilt 13, No: 12, 2006, 182-99.

Mielczarek, Marina. "L'Union pour la Méditerranée, la Fausse Bonne Idée?," 13 Mart 2008, http://www.rfi.fr/actufr/articles/099/article_63834.asp.

Moss, Dana. "Libya and the European Union: How Far Can Relations Go?", 2 Şubat 2008, http://www.transatlanticinstitute.org/html/pu_articles.html?id=412.

Oberlé, Thierry. "L'Europe Se Met a L'heure de la Méditerranée", 13 Temmuz 2008, **Le Figaro**, http://www.lefigaro.fr/international/2008/07/12/01003-20080712ARTFIG0039-l-europe-se-met-a-l-heure-de-la-mediterranee.php.

Pace, Michelle. "The Ugly Duckling of Europe: The Mediterranean in the Foreign Policy of the European Union", **Journal of European Area Studies**, Cilt: 10, No:2, 2002, s. 189-210.

"Paris Summit Inaugurates 'Mediterranean Union'", **Euractiv**, 14 Temmuz 2008, http://www.euractiv.com/en/east-mediterranean/paris-summit-inaugurates-mediterranean-union/article-174213.

Rhein, Eberhard. "The Union for the Med has to Get Serious", **Euractiv's Blogactiv**, 19 Nisan 2010, http://rhein.blogactiv.eu/2010/04/19/the-union-for-the-med-has-to-get-serious.

Sjursen, Helen. "The EU as a 'Normative' Power: How can this be?", **Journal of European Public Policy**, Cilt: 13. No. 2, 2006, 235-51.

Soler i Lecha, Eduard ve Irene Garcia, "The Union for the Mediterranean: What Has It Changed and What Can Be Changed in the Domain of Security?", **Centre for European Policy Studies**, No: 4, Aralık 2009, http://www.ceps.eu/book/union-mediterranean-what-has-it-changed-and-what-can-be-changed-domain-security.

"Sommet de l'Union pour la Méditerranée, Une Cordée Mal Assurée", **Le Monde Diplomatique**, 11 Haziran 2008, www.monde-diplomatique.fr/carnet/2008-07-11-sommet-de-l-Union-pour-la.

"Summit Approves Union for the Mediterranean", **Euractiv**, 14 Mart 2008, http://www.euractiv.com/en/priorities/summit-approves-union-mediterranean/article-170976.

Temiz, Dilek ve Aytaç Gökmen. "The Importance of Renewable Energy Sources in Turkey," **International Journal of Economics and Finance Studies**, Cilt: 2 No: 2, 2010, s. 23-30.

Thomas, Daniel C. "Explaining the Negotiation of EU Foreign Policy: Normative Institutionalism and Alternative Approaches", **International Politics**, Cilt 46, No: 4, 2009, 339-57.

Traynor, Ian. "Love Tops Agenda as Sarkozy Launches Mediterranean Union", **The Guardian**, 14 Temmuz 2008, http://www.guardian.co.uk/world/2008/jul/14/france.eu.

Traynor, Ian. "Germany Pours Cold Water on Sarkozy Union", **The Guardian**, 14 Mart 2008, http://www.guardian.co.uk/world/2008/mar/14/france.eu.

Turner, Stephen. **Explaining the Normative**, Cambridge, Polity Press, 2010.

"L'UE Cherche à Relancer l'Union pour la Méditerranée", **Euractiv**, 27 Nisan 2010, http://www.euractiv.fr/elargissement-0/article/2010/04/26/ue_cherche_relancer_union_pour_la_mediterranee_66963.

Vogel, Toby. "Union for the Mediterranean Summit Postponed", **EuropeanVoice**, 25 Mayıs 2010, http://www.europeanvoice.com/article/2010/05/union-for-the-mediterranean-summit-postponed/68043.aspx.